

Resultaten conjunctuurenquête Curaçao 1^e halfjaar 2012.

Chris M. Jager

Inleiding

In juni 2012 zijn in het kader van de conjunctuurenquête (CE) de bedrijven benaderd met vragenlijsten op Curaçao. In verband met de gewijzigde staatkundige structuur van oktober 2010 wordt dit CBS onderzoek nu alleen op Curaçao uitgevoerd.

Doel van de conjunctuurenquête is om op reguliere basis, twee maal per jaar in juni en december, actuele informatie te kunnen verschaffen over bedrijfsmatige en economische parameters en ontwikkelingen. Daarnaast dient het inzicht te geven in verwachtingen en opinies van ondernemers.

In dit artikel wordt nader ingegaan op de resultaten van de opinievragen van de enquête. Kwantitatieve gegevens over de exploitatiekosten worden hier niet besproken en de omzetten slechts in beperkte mate. Allereerst wordt er een korte inleidende beschouwing gegeven over de methodologie zoals die voor de enquête wordt gebruikt. De verkregen gegevens worden, daar waar nodig in sommige gevallen, vergeleken met de situatie van 1 jaar geleden (juni 2011), dit om seizoensinvloeden te vermijden. Ook wordt een vergelijking gemaakt met juni 2010, dit om een vergelijking te kunnen maken met de situatie van vóór 10-10-10 toen Curaçao nog deel uitmaakte van het Antilliaans eilandverband.

Met de verkregen gegevens van de bedrijven (NV's en eenmanszaken met een balans en winst- & verliesrekening) wordt een beeld gegeven van de volgende onderwerpen:

- 1. investeringsbelemmeringen en -bevorderingen,*
- 2. concurrentiepositie,*
- 3. verandering van het ondernemersvertrouwen,*
- 4. vertrouwen in de toekomst,*
- 5. mening (perceptie) t.a.v. het investeringsklimaat,*
- 6. omzetmutaties,*
- 7. bedrijfsresultaten,*

Methodologie

De conjunctuurenquête wordt twee keer per jaar onder de bedrijven op de Curaçao gehouden. Het onderzoek wordt uitgevoerd bij alle bedrijven met tien of meer werknemers, terwijl van de bedrijven vanaf drie tot tien werknemers een steekproef wordt genomen. De CE is aldus voor een deel een steekproefonderzoek. Onder bedrijven wordt hier verstaan NV's en eenmanszaken met een balans en winst- & verliesrekening met minimaal 3 werknemers.

In juni wordt geënquêteerd over het eerste halfjaar van het lopende kalenderjaar. Dit wordt gedaan met behulp van enquêteurs.

Bedrijven die dit wensen worden benaderd per email. In deze periode wordt de opinie gevraagd van ondernemers ten aanzien van andere andere omzet en exploitatiekosten, investeringsbelemmeringen en -bevorderingen, concurrentiepositie, verandering van het ondernemersvertrouwen, vertrouwen in de toekomst en de mening (perceptie) t.a.v. het investeringsklimaat.

Met deze informatie van de CE kunnen zowel overheid als ondernemers beter, sneller en meer gefundeerde beslissingen nemen.

Bij de steekproeftrekking (voor de bedrijven van 3 tot 10 werknemers) wordt uitgegaan van een betrouwbaarheid van 95 procent (5% foutmarge, z-waarde van 1,96). Bij een populatie van ruim 2.000 bedrijven (vanaf 3 werknemers tot 10 werknemers) kwam dat op het moment van trekking neer op in totaal 323 bedrijven.

Het veldwerk van de CE start ongeveer in mei en in november, de voorbereiding daarvoor uiteraard eerder. De bedoeling is dat binnen 2 weken alle bedrijven worden bezocht om de vragenlijsten af te geven, direct in te laten vullen of afspraken te maken over het invullen, ophalen, of opsturen daarvan.

Na deze periode van het uitreiken van de formulieren wordt begonnen met het ophalen van de formulieren die klaar zijn, dan wel worden deze gezamenlijk met de enquêteur ingevuld. Voor de periode van het ophalen van de formulieren staat een periode gepland van 4 weken. Daarbij wordt rekening gehouden met een mogelijke uitloop van ongeveer 2 weken.

De Statistiek Landsverordening verplicht bedrijven en personen om mee te werken aan CBS onderzoeken. Daar staat tegenover dat het CBS uit hoofde van geheimhouding verplicht is alleen maar statistieken te publiceren waaruit géén gegevens van individuele bedrijven zijn af te leiden. Werknemers van het CBS gebruiken de geaggregeerde gegevens voor het maken van statistieken.

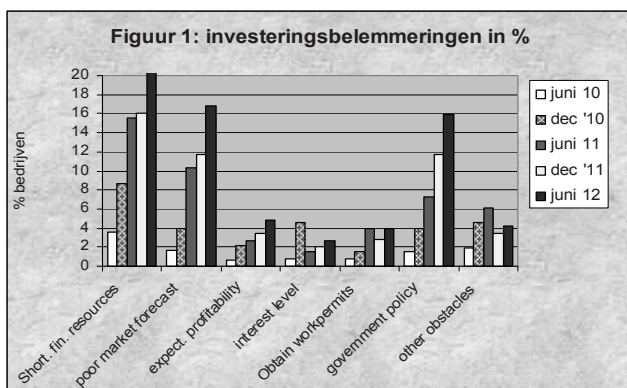
Opinievragen

Investeringsbelemmeringen en –bevorderingen

Ruim 44 procent van de benaderde bedrijven heeft aangegeven te hebben geïnvesteerd in de eerste helft van 2012. In juni 2011 was dat met 49 procent 5 procentpunten hoger.

Ruim 36 procent van de bedrijven heeft investeringsbelemmeringen aangegeven. Het hoogste percentage ooit gemeten en 6 procent hoger dan december 2011 toen dit bijna 30 procent was. In juni 2010, dus voor de verzelfstandiging van Curaçao per 10-10-10, bedroeg dit percentage slechts 7 procent.

Zoals altijd zijn de financiële middelen, het kapitaal, de grootste investeringsbelemmering, zie ook onderstaand figuur 1. Dit percentage is in een halfjaar tijd toegenomen van 16 naar bijna 22 procent per juni 2012.

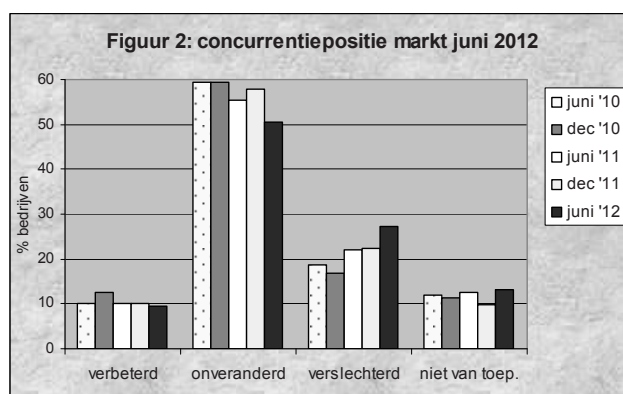
Verder zijn er duidelijk meer bedrijven geweest die een slechte marktverwachting als belemmering hebben aangegeven. Bijna 17 procent van de bedrijven heeft dit aangegeven. Afgelopen december bedroeg dit 12 procent, in juni 2010 (voor de verzelfstandiging) nog geen 2 procent. Ook het overheidsbeleid als investeringsbelemmering is over dezelfde periode duidelijk toegenomen; van 12 naar 16 procent. In juni 2010 was dit anderhalf procent.

De investeringen zijn naar mening van de bedrijven vooral bevorderd door de beschikbaarheid van financiële middelen. Wel is het percentage bedrijven dat dit aangeeft lager geworden en ten opzichte van december 2011 van 19 naar nog geen 15 procent gegaan (juni 2012). Verder zijn de investeringen in mindere mate bevorderd door de rendementsverwachting, een goede verwachting van de markt en de beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel. De percentages hiervan liggen nu rond de 6 procent.

Concurrentiepositie

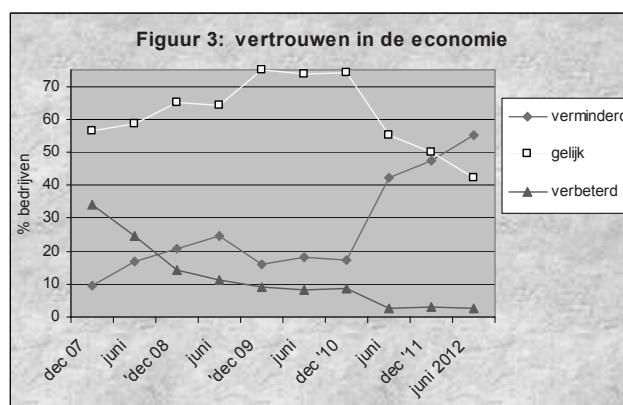
Voor wat betreft de concurrentiepositie op de binnenlandse Curaçaose markt (zie figuur 2) is de situatie in vergelijking met voorgaande periode (december 2011) licht veranderd. Een vrijwel gelijk percentage bedrijven heeft aangegeven dat de concurrentiepositie verbeterd is (van 10 naar 9%). Wel hebben iets meer bedrijven aangegeven dat deze verslechterd is. Dit percentage is toegenomen van 23 naar 27 procent van de bedrijven.

De meeste bedrijven hebben aangegeven, zoals altijd het geval, dat de concurrentiepositie onveranderd is gebleven. Ten opzichte van december 2011 is dit met 8 procentpunten afgenomen naar 50 procent.

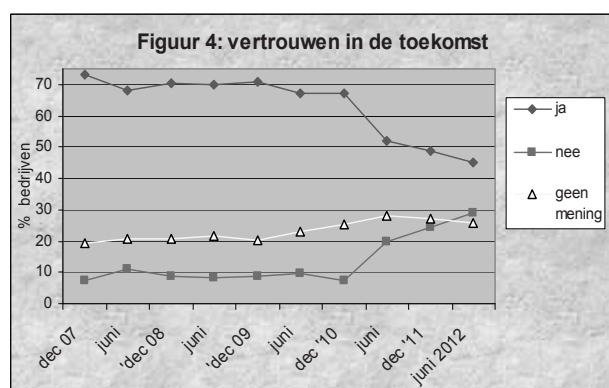
Vertrouwen in de economie

Het vertrouwen in de economie is naar de mening van de ondernemers verminderd. Meer ondernemers, 55 procent, hebben aangegeven dat het vertrouwen in de economie is verslechterd. Dit was 47 procent in december 2011 (8% minder). Wederom heeft een heel laag percentage, nog geen 3 procent van de bedrijven aangegeven dat het vertrouwen in de economie het afgelopen halfjaar is verbeterd. Het aantal ondernemers dat heeft aangegeven dat het vertrouwen gelijk is gebleven, is ten opzichte van afgelopen december afgenomen met 8 procentpunten naar 42 procent (was 50%).

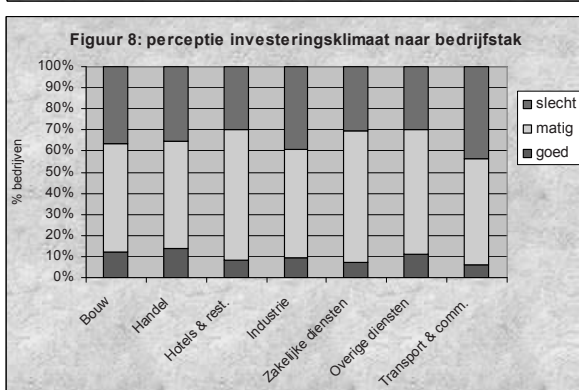
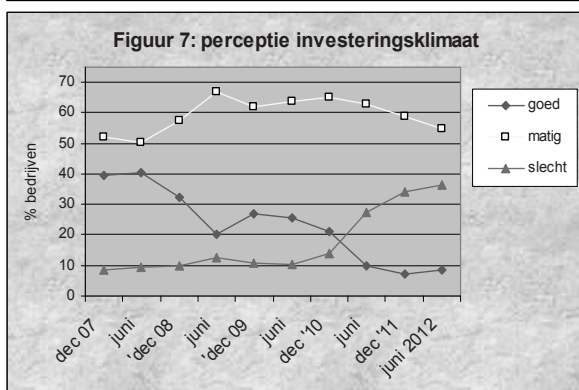
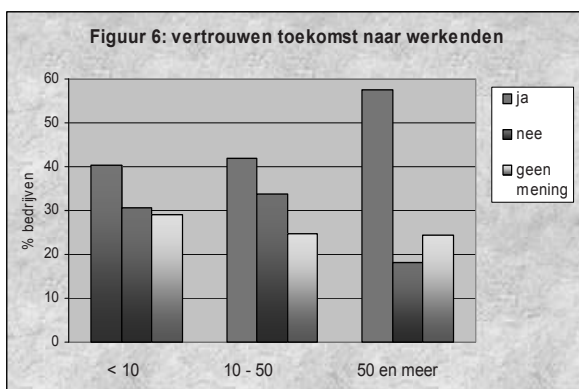
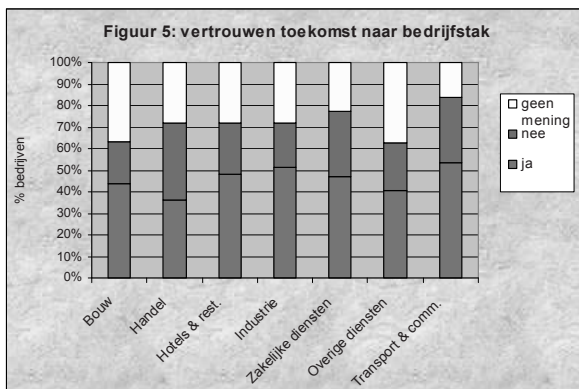

Vertrouwen in de toekomst

Het percentage bedrijven dat heeft aangegeven vertrouwen te hebben in de toekomst is de eerste helft van 2012 verder afgenomen en wel van 49 naar 45 procent (zie figuur 4). Het percentage bedrijven dat heeft aangegeven géén vertrouwen te hebben in de toekomst is bovendien toegenomen en wel van 24 naar 29 procent. Het percentage van de bedrijven dat heeft aangegeven geen mening te hebben over de gestelde vraag is met 27 procent vrijwel gelijk gebleven (was 28% in december 2011).

De resultaten van de conjunctuurenquête worden ook op bedrijfstakniveau geanalyseerd. Kijken we bij het vertrouwen in de toekomst naar de grotere bedrijfstakken dan zien we dat de onderlinge verschillen klein zijn. Onderstaand figuur 5 laat zien dat er slechts sprake is van beperkte verschillen. De handel zit wat onder het gemiddelde van 45 procent: 36 procent van de bedrijven heeft te kennen gegeven vertrouwen te hebben en eveneens 36 procent heeft dat vertrouwen niet. Daarentegen is het vertrouwen in de toekomst bij transport & communicatie en ook industrie wat hoger dan het gemiddelde, dit met respectievelijk 54 en 51 procent wél en 30 en 21 geen vertrouwen.

Daar de bedrijven wordt gevraagd naar het aantal werknemers, kan ook inzicht worden gekregen in het vertrouwen in de toekomst naar het aantal werknemers van de bedrijven. Daarvoor is een indeling gemaakt in 3 groepen, te weten minder dan 10 werknemers (klein), 10 tot 50 werknemers (middelgroot) en 50 of meer werknemers (groot).

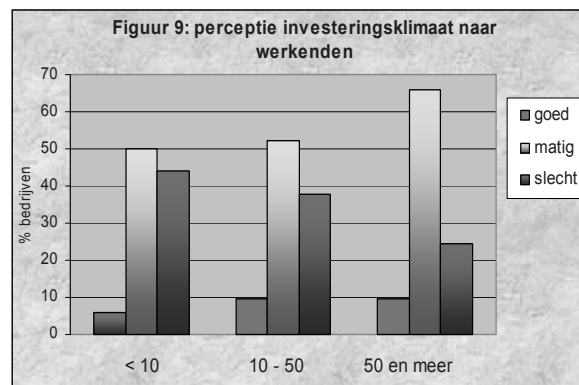
Gebleken is dat bij de grotere bedrijven met 50 of meer werknemers duidelijk meer bedrijven winst verwachten dan de kleine- en middelgrote bedrijven (zie figuur 6). Bij deze grote bedrijven is dat 58 procent, bij de kleine- en middelgrote bedrijven respectievelijk 40 en 42 procent.

Mening t.a.v. het investeringsklimaat

De mening ten aanzien van het investeringsklimaat (zie figuur no. 7) is afgelopen juni iets veranderd ten opzichte van december 2011. Bijna 9 procent van de bedrijven heeft aangegeven dat het klimaat goed is, in december was dit 7 procent. Het percentage bedrijven dat heeft aangegeven dat het slecht is, is eveneens met 2 procent toegenomen en wel van 34 naar 36 procent. De meeste bedrijven oordelen het investeringsklimaat zoals altijd als 'matig'. Dit is in een halfjaar tijd afgenomen van 59 naar 55 procent.

Kijken we bij naar de perceptie van het investeringsklimaat op bedrijfstakniveau naar de grotere bedrijfstakken, dan zien we dat de onderlinge verschillen beperkt zijn. Figuur 8 laat dit duidelijk zien. Enige uitschieter, voor zover daar al sprake van is, is de bedrijfstak transport en communicatie. Maar liefst 44 procent daarvan heeft aangegeven het investeringsklimaat slecht te vinden en slechts 6 procent goed. Bij de horeca (hotels & restaurants) en de overige diensten zijn de percentages 'slecht' met 30 procent duidelijk beter.

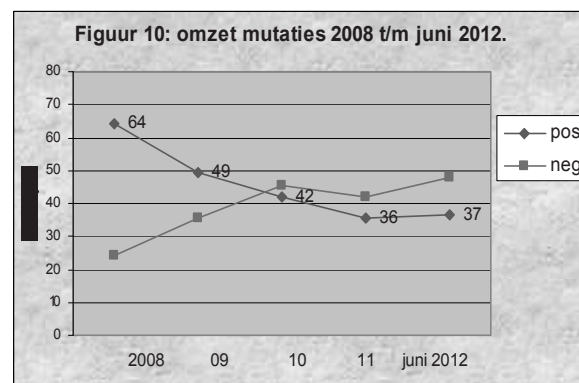
De perceptie van het investeringsklimaat als afgeleide van het aantal werknemers van de bedrijven laat opmerkelijke verschillen zien. Bij de kleine (minder dan 10 werknemers) en middelgrote bedrijven (10 tot 50 werknemers) is de mening ten aanzien van het investeringsklimaat kennelijk minder gunstig dan bij de bedrijven met 50 werknemers of meer (zie figuur 9). Bij de kleine bedrijven vind 6 procent het investeringsklimaat goed en maar liefst 44 procent slecht. Bij de grote bedrijven zijn deze percentages duidelijk gunstiger. Bijna 10 procent van de bedrijven vindt het goed, 25 procent is van mening dat het investeringsklimaat slecht is.

Bedrijfsresultaten

Omzetmutaties

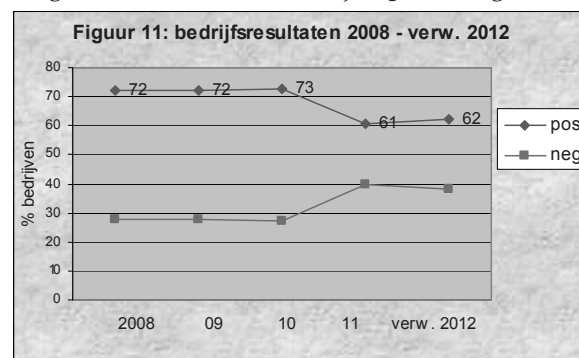
Middels de conjunctuurenquête wordt aan de bedrijven gevraagd aan te geven in welke mate de omzet is veranderd in vergelijking met het voorgaande jaar. Tot en met het jaar 2009 is het percentage positief (een toename van de omzet) hoger dan negatief (afname omzet), zie figuur 10. Sinds december 2010 is daarin verandering in gekomen en is er sprake van een omslag. In dat jaar is het percentage positief (42%) wat lager dan negatief, 45 procent. In december 2011 is bovendien gebleken dat het verschil tussen deze twee kengetallen is toegenomen. De toename van de omzetten (positief) komt dan uit op slechts 35 procent, de afname daarvan op 43 procent. Afgelopen juni (dus een half jaar na december 2011, een soort van tussenstand) is gebleken dat het percentage omzetzakking toeneemt van 42 naar 48 procent. De toename van omzetten blijft vrijwel gelijk (van 36 naar 37%). Eind dit jaar wordt bekend in welke mate de omzetten daadwerkelijk zijn gestegen en afgenomen.

Verwachtingen bedrijfsresultaat

De conjunctuurenquête gaat in juni na hoe het zit met de verwachting van het bedrijfsresultaat over het nog niet afgesloten jaar. Doorgaans is de verwachting iets gunstiger dan het daadwerkelijke percentage welke aan het eind van het jaar wordt gekregen.

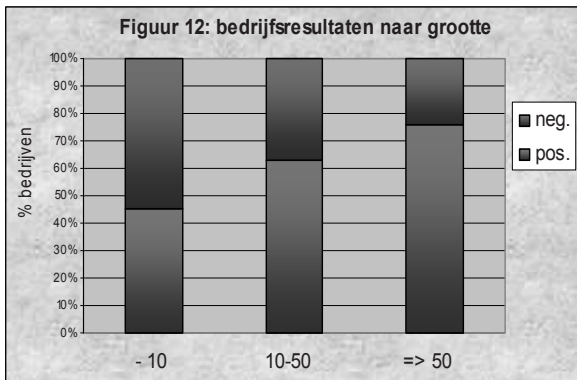
Het percentage bedrijven welke een positief bedrijfsresultaat verwacht, 62 procent, komt vrijwel overeen met die van december 2011 (61%, zie ook figuur 11) doch is lager dan de verwachting van juni 2011 toen dat bijna 66 procent was. Als de verwachting van afgelopen juni inderdaad aanstaande december wordt bevestigd, zet de daling ten opzichte van 2010/2011 zich niet verder door.

Precies 38 procent van de geïnterviewde bedrijven heeft aangegeven een negatief bedrijfsresultaat over 2012 te verwachten. Ofschoon dat op zich natuurlijk een hoog (c.q. te hoog) percentage is, is het een kleine verbetering in vergelijking met 2011 toen dit uitkwam op 40 procent.

Overigens dient opgemerkt te worden dat deze percentages géén inzicht geven in de *omvang* van de bedrijfsresultaten en evenmin in eventuele faillissementen.

Figuur 12 laat ons de bedrijfsresultaten zien als afgeleide van de grootte. Wat opvalt zijn duidelijke verschillen tussen de kleinere bedrijven tot 10 werknemers en de grotere vanaf 50 werknemers.

Ook hier blijkt dat de grotere bedrijven het beter doen, in termen van het al dan niet verwachten van bruto winst, dan de kleine bedrijven. Van de grote bedrijven verwacht 76 procent winst te behalen in 2012. Bij de kleine bedrijven is dit slechts 45 procent. De middelgrote bedrijven nemen hier een middenpositie in. Daar ligt het percentage bedrijven met een winstverwachting op 63 procent.

Concluderende opmerkingen

De ontwikkelingen van de bedrijven op Curaçao laat over de eerste helft van het jaar 2012 een wat negatiever beeld zien dan over 2011. Dit is af te leiden uit de diverse hierboven genoemde opinies en bedrijfsresultaten. Minder bedrijven hebben aangegeven te hebben geïnvesteerd en meer bedrijven hebben één of meerdere investeringsbelemmeringen aangegeven. De belemmeringen kapitaal, marktverwachting en overheidsbeleid zijn vrij sterk toegenomen ten opzichte van voorgaande perioden. De concurrentiepositie is bij meer dan een kwart van de bedrijven verslechterd. Verder is het vertrouwen in de economie bij meer dan de helft van de ondernemers afgenomen en ook het vertrouwen in de toekomst is verder afgenomen. Te veel bedrijven, met name de kleinere, zijn niet in staat winst te behalen waardoor investeringen en levensvatbaarheid op termijn onder druk staan.

Ook zijn er ontwikkelingen die niet of nauwelijks negatief zijn en ook hoopgevend. Zo is de perceptie van het investeringsklimaat weliswaar zeker niet goed, doch is dit niet of niet noemenswaardig verslechterd. Bovendien lijkt aan de daling van omzetmutaties en de afname van positieve bedrijfsresultaten een einde te zijn gekomen. Zo laten althans de verwachtingen ons dit zien. Of dit ook daadwerkelijk zo is, wordt duidelijk na het analyseren van de resultaten van de enquête van december 2012.

Curaçao, External Transactions Developments in 2008

Roeland Dreischor

Introduction

In this article a brief analytical description will be given of the external transactions developments of the Rest of the World (ROW) account for the island of Curaçao in the year 2008. The ROW account refers to a full range of transactions that take place between the total economy of a country and the rest of the world according to the definitions and concepts of the System of National Accounts³ (SNA). All figures of the ROW account are from the National Accounts Netherlands Antilles 2002-2008 publication. The analysis of the ROW account figures are based on the year 2008 compared to the previous year unless stated differently in the text.

The ROW account has an accounting structure similar to that of an institutional unit, in which the relevant accounts capture both transactions taking place between the resident institutional sectors of the total economy and transactions with non-resident units that make up the rest of the world. The view point of the ROW account is established from the rest of the world. This means a "resource" for the rest of the world is a "use" for the nation and vice versa.

The ROW account consists of three accounts³, which are:

- 1) The external account of goods and services. In the first account of the ROW the import and export of goods and services are recorded. This account shows the import of goods and services as resources and the export of goods and services as uses.*
- 2) The external account of primary incomes and current transfers. This account provides transactions on both resource and use sides of the following items: compensation of employees; property income; current taxes on income and wealth; and other current transfers.*
- 3) The external accumulation account (capital account). The third account within the ROW account is the accumulation account which shows flows out of the financial transactions.*

Definitions

The main definitions used in the Rest of the World account are described according to the SNA, and are as follows:

Resource

The SNA utilizes the term resource to indicate transactions which add to the amount of economic value of a unit or a sector, in this case the ROW.

Use

The term use relates to transactions that reduce the amount of economic value of a unit or sector.

Goods

Goods are physical objects for which a demand exists over which ownership rights can be established and whose ownership can be transferred from one institutional unit to another by engaging in transactions on markets.

³ System of National Accounts 1993 (SNA), Publication prepared under the auspices of the United Nations, International Monetary Fund, Commission of the European Communities, Organization for Economic Co-operation and Development, and World Bank, 1993

Services

Services are heterogeneous outputs produced to order and typically consist of changes in the conditions of the consuming units realized by the activities of the producers at the demand of the consumers.

Compensation of employees

This is defined as the total payment, in cash or in kind, payable by an enterprise to an employee in return for work done by the latter during the accounting period.

Primary income

Primary incomes are incomes that accrue to institutional units as a consequence of their involvement in processes of production or ownership of assets that may be needed for the purposes of production. The primary income consists of the following: compensation of employees, property income, current taxes on income, and other current transfers.

Property income

Property incomes can be defined as the income receivable by the owner of a financial asset or tangible non-produced asset in return for providing funds to or putting the tangible non-produced asset at the disposal of, another institutional unit. Property income can be classified in the System of National Accounts (SNA) as follows: Interest; Distributed income of corporations; and Reinvested earnings on direct foreign investment.

Interest

Interest is the amount that the debtor becomes liable to pay to the creditor over a given period of time without reducing the amount of principal outstanding. Interest is a form of property income that is receivable by the owners of certain financial assets, such as: Deposits; Securities other than shares; Loans; and other accounts receivable.

Distributed income of corporations (Dividends)

Dividends are distributed profits and the residual value of the assets of the corporation in the event of its liquidation which the shareholder is entitled to as a result of placing funds at the disposal of corporations.

Other current transfers

These transfers refer to non-life insurance premiums and claims, the receipt of development aid for social projects, pensions, and students & family grants.

Transaction Developments in 2008

Export of Goods and Services

The total export of goods has increased from 998 million guilders in 2007 to 1695 million guilders in 2008. This increase is about 697 million guilders (70%) compared to 2007. The highest percentage increase in export of goods is noted in 2008 (Table 1).

The export of general merchandise from Curaçao has augmented with more than 229 million guilders in 2008. The increase of 43 percent in export of merchandise is due to the higher re-exports by free-zone companies in the year 2008.

The repairs on goods have decreased with about 2 million guilders compared to 2007, meaning less ship repair activities in the docking facilities. The decline in ship repair is about 2 percent in 2008. The bunkering service (goods procured in ports) has augmented with 457 million guilders in 2008. This increment is caused primarily by higher average oil prices on the international market and higher volume sold.

The decline in export of services is 24 million which leads to a total value of 1853 million guilders in 2008. The total export of services in Curaçao has decreased with 1 percent.

The received foreign payments for transportation services from abroad have increased to a value of roughly 119 million guilders in 2008. This augmentation is 23 percent compared to the previous year of 2007.

In 2008 the tourism sector performed well on the island. The received foreign exchange earnings from the tourism sector (Travel) augments with 91 million to a value of 677 million guilders, which is an increase of about 16 percent.

The earnings from the international financial services (offshore) have decreased from about 302 million in 2007 to a value of almost 252 million guilders in 2008. This is a drop of approximately 17 percent in earnings from the offshore. This sector has been in decline since the year 2002.

Table 1. Goods and Services Account

Use:	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
P.61 Export of goods	750.1	648.5	742.4	887.3	1069.5	997.7	1694.5
General merchandise	566.6	451.3	524.5	606.6	693.8	530.9	759.9
Oil products	0.0	0.9	0.0	0.0	2.7	0.2	1.4
Goods for processing	28.1	22.5	18.3	18.7	16.8	14.3	25.8
Repairs on goods	67.2	63.0	86.8	78.0	98.5	113.0	110.9
Goods procured in ports	88.2	110.8	112.8	184	257.7	339.3	796.5
P.62 Export of services	1651.8	1641.9	1583.5	1610.0	1719.1	1877.5	1853.4
Transportation services	174.7	145.6	117.4	107.1	106.2	96	118.9
Travel	388.7	400.2	400.2	436.8	496.2	585.7	677
International Financial services	457.3	379.0	375.4	351.4	332.7	301.5	251.6
Other services	631.1	717.1	690.5	714.4	784.0	894.3	805.9
Resource:							
P.71 Import of goods	2006.1	1904.8	2083.4	2373.0	2719.3	3000.6	3866.8
General merchandise	1707.0	1629.4	1774.8	1963.0	2197.3	2306.9	2652.2
Oil products	243.2	227.3	267.9	391.4	511.7	677.3	1191.6
Goods for processing	40.1	33.3	29.2	17.0	6.7	22.1	15.0
Repairs on goods	2.5	0.3	0.8	0.0	1.9	0.2	0.8
Goods procured in ports	13.3	14.5	10.7	1.2	1.7	4.0	7.2
P. 72 Import of services	861.9	845.8	808.3	833.5	851.2	968.7	1059.6
Transportation services	108.5	65.2	86.3	95.5	85.4	115.5	162.4
Travel	238.5	313	348.9	293.9	341.3	365.9	364.2
International Financial services	116.6	132.1	115.0	104.6	122.1	113.3	101.4
Other services	398.3	335.5	258.1	339.5	302.4	374.0	431.6

All values in Mln. Ang.

Source: National Accounts Netherlands Antilles 2002-2008, CBS

Import of Goods and Services

The total import of goods increases with 29 percent in 2008. As shown in table 1 the total imports are increasing every year in the last five years. In 2008 the augmentation of total import is 866 million guilders compared to 2007.

The import of general merchandise increases with 345 million guilders in 2008. This is an increase of 15 percent compared to the previous year. The increment in imports are due to the higher commodity prices (including food prices) on the international market, increased imports by the free-zone companies, higher investments, and positive developments in the tourism sector.

The oil import for local consumption has increased with about 514 million guilders (80%) in 2008. The oil imports rose substantially due to higher average oil prices on the international market. The payments for goods for processing have dropped from 22 million in 2007 to 15 million guilders in 2008. The goods procured in ports (bunker service) have shown a substantial increase of 3 million guilders. This is due to the higher bunker service fees.

The total import of services has augmented from almost 969 million in 2007 to nearly 1060 million guilders in 2008. This represents an increase of 9 percent. The total import has been increasing since 2005.

The foreign exchange outflow from Curaçao for payments of transportation services for either air or sea has decreased with 47 million to a value of 162 million guilders. The payments of local residents for travel related services (Tourism sector) have slightly decreased with about 1 percent in 2008. The international financial sector fluctuates a lot between 2002 and 2008. In 2008 the foreign exchange outflow for international financial services has been 101 million guilders, which is a decrease of almost 12 million guilders (11%) compared to the previous year. The compilation item of "other services" increases with 15 percent in 2008 (Table 1).

Primary incomes and current transfers

Compensation of employees refers to the earnings of border, seasonal and other workers paid by an employer resident in one economy to employees resident in other economies, such as military personnel abroad, and embassy employees. The compensation of employee transfers to Curacao from abroad has increased with more than 8 million guilders in 2008 (Table 2). The transfer of labor income from Curaçao to abroad has augmented from 5 million to more than 8 million guilders in 2008. This represents an increase of more than 60 percent in wage transfers of local institutions to workers abroad.

The received amount from abroad for property income has decreased with roughly 64 million guilders in 2008, a drop of 25 percent compared to 2007.

In 2008 the interest paid by foreign companies is about 160 million guilders, which is a drop of about 23 percent. The interest income earning by local companies on their foreign deposits has diminished due to the international financial crisis in 2008. The received distributed income of corporations (dividend) from abroad has dropped with 35 percent in 2008.

Table 2. ROW: Primary Incomes and Current Transfers Account

Use:	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
D.1 Compensation of employees	8.3	9.6	6.3	12.1	23.6	26.1	34.5
D.4 Property Income	151.5	149.5	150	170.5	209.4	255.9	192.0
D.41 Interest	116.5	112.4	122.5	138.9	177.4	206.3	159.7
D.42 Distributed income of corporations	35.0	37.1	27.5	31.6	32.0	49.6	32.3
D.43 Reinvested earnings on direct foreign investment	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
D. 52 Current taxes on income, wealth, etc	82.2	121.5	99.0	289.0	126.0	63.5	107.4
D. 7 Other current transfers	480.4	470.7	346.1	322.8	322.0	349.3	435.1
Resource:							
D.1 Compensation of employees	10.4	6.2	2.5	5.7	2.9	5.0	8.2
D.4 Property Income	93.8	109.6	117.2	107.2	146.8	191.5	217.7
D.41 Interest	40.7	49.3	58.6	57.3	78.4	100.2	98.7
D.42 Distributed income of corporations	49.1	56.1	53.3	46.2	61.0	81.3	107.5
D.43 Reinvested earnings on direct foreign investment	3.9	4.2	5.4	3.7	7.4	10.1	11.6
D.7 Other current transfers	317.6	336.8	303.8	344.3	328.9	370.8	476.0
All values in Mln. Ang.							
Source: National Accounts Netherlands Antilles 2002-2008, CBS							

The property income paid to abroad augments from 192 million to 218 million guilders in 2008. The interest paid to abroad has decreased with about 2 percent in 2008. This is a decline of 2 million guilders in interest payment to abroad. In that same year the transfer of dividend to abroad has augmented with more than 26 million guilders (Table 2).

The current taxes on income refer to profit taxes paid by offshore companies. The paid taxes from abroad have increased with nearly 44 million in 2008. The current taxes on income show an increase after a drop in 2007. Due to the tax arrangement within the Kingdom of the Netherlands (BRK) more tax transfers are done in 2008.

The other current transfers received from abroad have been 25 percent more in 2008. This is an increase of 86 million guilders in current transfers from abroad. The other current transfers to abroad have risen with about 105 million to a value of 476 million guilders (Table 2).

Capital Account

The Investment grants received from abroad usually are development aid for investment projects from the Netherlands. In 2008 the received investment grants from abroad have increased with about 12 million guilders. This means an increase of about 6 percent in grants (Table 3).

Table 3. ROW: Capital Account

Use:	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
D.92 Investment grants	52.1	54.3	137.2	165.6	174.4	210.7	222.8
D.99 Other capital transfers	2.9	1.8	1.5	0.9	4.1	8.2	1.2
Resource:							
D.99 Other capital transfers	0.4	3.6	0.0	0.0	0.1	2.5	8.0
All values in Mln. Ang.							
Source: National Accounts Netherlands Antilles 2002-2008, CBS							

Most of the other capital transfers are attributed to migrants' transfers to and from countries abroad. In 2008 the other capital transfers to abroad from Curaçao have decreased from 8 million to about 1 million guilders. The value of the other capital transfer has accumulated to 8 million guilders in 2008, an increase of about 6 million guilders. This means more capital transfers from abroad have occurred in 2008 compared to the previous years (Table 3).

Summary

The export of goods has increased drastically with about 70 percent, due to the activities in the free-zone and bunker services. On the other hand the export of services has declined with about 1 percent in 2008.

The import of goods continues to increase in 2008. The rise in oil prices has influenced the increase of the imported merchandise. The import of services shows a 9 percent augmentation.

The property income from abroad has decreased with 25 percent. The international financial crisis is the cause of the drop of the figures in 2008. The transfer of property income to abroad has increased with 14 percent. The dividend payments to companies abroad have influenced the increase of the property income.

In 2008 more revenue is collected in taxes from abroad. This increase is about 70 percent.

To conclude, the high increase in commodity and food prices, the international financial crisis, and its spill-over effects on global real economy has affected the external transactions of Curacao in 2008.

“Restorative Justice”: praktijk en evaluatie

Ellen Maduro

Inleiding

In de vorige editie van de Modus (jaargang 10 nr. 3) is een algemene beschouwing gepresenteerd over “Restorative Justice” (RJ), een probleemoplossende aanpak van de criminaliteit waarbij alle partijen worden betrokken; het directe slachtoffer, de dader en de gemeenschap. Het langdurige en ingewikkelde proces binnen het formele justitiële systeem zorgt voor ontmoediging bij de betrokkenen die zich inspinnen voor gerechtigheid. Alternatieve rechtsplegingsprocessen kunnen een mogelijke oplossing bieden in een dergelijke situatie. Het is niet de bedoeling om het gevestigde systeem te vervangen. Het gaat erom dat beide mechanismen parallel worden gebruikt. Gezien de inefficiëntie van bestaande rechtssystemen zijn in verschillende landen projecten opgezet om de toegang tot de justitiële faciliteiten te vergemakkelijken. In dit artikel wordt ingegaan op de voorwaarden voor toepassing van RJ, voorbeelden van de RJ-aanpak en enkele resultaten van evaluatie van RJ-programma’s.

Structurele voorwaarden voor de toepassing van RJ

Het welslagen van de RJ-programma’s is verbonden aan een aantal voorwaarden. De uitvoer van RJ-programma’s vereist de nodige planning en de RJ-bijeenkomsten moeten nauwkeurig worden voorbereid. De bemiddelaars moeten speciaal voor dit soort zittingen getraind zijn, opdat zij een veilige en comfortabele omgeving kunnen garanderen. Verder moet er sprake zijn van goed gegronde regels ten behoeve van een vruchtbare uitwisseling voor beide partijen.

Ook vrijwilligers kunnen de bemiddelingsrol uitoefenen, mits zij het trainingsprogramma gevolgd hebben (Marshall 1999).

In Engeland wordt in bemiddelingssessies gebruik gemaakt van speciaal hiervoor ontworpen programma’s die los staan van dat wat gebruikelijk is in het crimineel justitiële systeem, hoewel de bemiddeling vaak door betreffende instellingen (reclassering, instellingen binnen de hulpverleningssector, etc.) wordt begeleid. Bij programma’s die gemeenschappericht zijn wordt de bemiddeling aangeboden als speciale hulpverlening via gemeenschapsbemiddelings-programma’s die plaatsvinden in geval van buurtgeschillen. Er is bijna altijd sprake van een stuurgroep bestaande uit vertegenwoordigers van groepen uit de gemeenschap, slachtofferhulp en justitiële instanties. Neutraliteit van de bemiddelaars is een essentiële voorwaarde voor het kweken van respect en vertrouwen bij het slachtoffer en de dader.

De bemiddeling kan direct of indirect zijn. Bij directe bemiddeling is er direct contact tussen slachtoffer en dader. Indirecte bemiddeling vindt plaats wanneer het slachtoffer niet via direct contact betrokkenheid wenst te hebben met de dader. Bij indirecte bemiddeling is er minder ruimte voor het slachtoffer om zijn of haar emoties te uiten, om stereotypen weg te werken (van de hand te doen) en begrip op te brengen en om de dader te rehabiliteren.

In de handleiding van de United Nations Office on Drugs and Crime (2006), wordt aangeraden de omstandigheden in beschouwing te nemen om te kijken hoe de herstelprogramma’s kunnen worden ingepast rekening houdende met de cultuur, het bestaande wettelijke kader, beperkte steun van justitie medewerkers, beperkte middelen en de mate van ondersteuning door de gemeenschap.

Typen RJ-programma's

Er bestaan talloze typen RJ-programma's die variërend van formele tot informele aard zijn. De variëteit is te wijten aan de vele interpretaties van conflict en de verschillende perspectieven om een conflict aan te pakken en op te lossen, de mate waarin sprake is van een verband met het crimineel justitiële systeem, het soort betrokkenheid van de verschillende deelnemers in het proces en het doel wat men wilt bereiken (United Nations Office on Drugs and Crime, 2006).

De hoofdcategorieën die men onderscheidt zijn: bemiddeling (mediation), beraadslaging (conference) en cirkel (circle), (McCold 2004).

De volgende voorbeelden worden in dit artikel uiteengezet: (1) slachtoffer-dader bemiddeling, (2) gemeenschap- en familiegroepberaadslaging, (3) cirkelrechtspraak, (4) vredesluitingscirkels en genezingscirkels, (5) herstelprogramma's voor jeugdige delinquenten, (7) groepssessies. RJ kan in principe op elk moment tijdens een rechtsproces worden toegepast; in het politieke proces, tijdens het gerechtelijk onderzoek (voor verhoor), in het zittingsproces, na het vonnis (als alternatief op gevangenisstraf, gedurende de opsluiting of bij vrijlating). Doorgaans geschiedt bij meer ernstige delicten de herstelinterventie in latere fase van het rechtsproces. Er is altijd sprake van een bemiddelaar of begeleider die voor de contacten zorgt en hulp biedt bij het proces van herstel.

Slachtoffer-dader bemiddeling

Deze programma's zijn er speciaal voor om in te gaan op de behoeften van de slachtoffers en om erop toe te zien dat de daders aansprakelijk worden gesteld voor hun daden. Ze worden gebruikt bij minder ernstige misdrijven, zoals eenvoudige diefstal. Zowel de overheidsinstanties als de niet gouvernementele instanties maken gebruik van de bemiddelingsprogramma's. In de praktijk komt het voor dat zowel de politie, de rechtsvervolgers, de rechtbank als de reclasseringsambtenaren naar de bemiddelingsprogramma's kunnen verwijzen.

Het bemiddelingsprogramma kan tijdens de verschillende fasen worden gebruikt; vóór de tenlastelegging, na tenlastelegging/verhoor en de fasen die hierna volgen. Indien men bemiddeling aanwendt in de fase vóór het uitspreken van een vonnis, dan kan dit leiden tot aanbevelingen ten aanzien van het vonnis. Deelname aan bemiddeling door zowel de dader als het slachtoffer geschiedt uit eigen vrije wil. Succesvolle bemiddeling tijdens de opsluitingsfase kan onderdeel worden van de rehabilitatie van de dader. Bemiddeling kan geschieden in het geval van diefstal door middel van braak. In de fase voor het uitspreken van het vonnis zal worden nagegaan wat de oorzaken zijn van het plegen van het misdrijf en hoe hieraan gewerkt kan worden om herhaling te vermijden (bijvoorbeeld via een rehabilitatieprogramma, scholing, gezinsbegeleiding, etc.). Van de dader kan een vergoeding worden vereist voor de aangerichte schade en eventueel gestolen goederen.

Gemeenschaps- en familiegroepsberaadslaging

Deze vorm van RJ vindt zijn oorsprong in Nieuw Zeeland en is gebaseerd op traditionele praktijken voor de oplossing van conflicten bij de Maori, waarbij de familie en de gemeenschap een belangrijke rol spelen bij het oplossen van misdaden. De aanpak is in 1989 aangewend in het proces van rechtspleging bij jeugddelinquentie, behalve bij zeer ernstige delicten zoals moord en doodslag.

Tegenwoordig wordt deze interventie toegepast in de Verenigde Staten, Afrikaanse landen, Australië (United Nations Office on Drugs and Crime, 2006).

De betrokken partijen zijn het slachtoffer, de dader, familie en vrienden en belangrijke ondersteunende personen. Een getrainde bemiddelaar legt de contacten, geeft de nodige uitleg en brengt alle partijen bijeen. Iedereen neemt vrijwillig deel aan de beraadslaging en de dader moet van tevoren schuld hebben bekend. De bemiddelaar begeleidt de gesprekken, waarbij de deelnemers discussiëren over de aangerichte schade en hoe deze te herstellen. De dader geeft een weergave van wat gebeurd is en alle partijen geven een beschrijving van het effect van de misdaad op hun leven. Het slachtoffer kan zijn of haar gevoelens tonen, vragen stellen aan de dader en naar voren brengen wat voor oplossing hij of zij verwacht van de beraadslaging en aangeven hoe de dader de schade kan herstellen. Aan het eind van de bijeenkomst wordt een overeenkomst getekend (U.S. Department of Justice, 2000).

Het beraadslagingsproces moet de garantie bieden dat de dader zich aan de herstelafspraken houdt. De monitoring geschiedt door alle deelnemers aan de beraadslaging. Dit RJ-programma wordt toegepast in geval van bijvoorbeeld vandalisme van gemeenschapsgoed, zoals een school of een buurthuis of een misdrijf gericht tegen de conciërge van een buurthuis.

Cirkelrechtspraak

De cirkelbenadering is gebaseerd op tradities van de Aboriginals, waarbij het geloof dat de gemeenschap en niet zozeer de direct getroffen personen en familie, de verantwoordelijkheid heeft om criminaliteitsproblemen op te lossen, centraal staat.

In een cirkelrechtspraak geschiedt de discussie tussen de deelnemers die in een cirkelvorm bij elkaar gaan zitten. De cirkelrechtspraak vindt plaats binnen het formele rechtssysteem, onder begeleiding van rechtsexperten die ook deel uitmaken van de cirkel. Het slachtoffer, de familie en gemeenschap hebben de mogelijkheid zich te uiten, de dader te confronteren en mee te denken over de veroordeling en rehabilitatie van de dader. Deze aanpak is ook bedoeld om een oplossing te zoeken die bevredigend is voor het slachtoffer en de gemeenschap bescherming biedt. Huiselijk geweld is een voorbeeld van een misdrijf dat middels cirkelrechtspraak wordt opgelost.

Vredesluitingscirkels en Genezingscirkels

Bij deze cirkelprogramma's is naast het oplossen van de misdaad, het herstel van en door de gemeenschap even belangrijk. Teneinde dit te bereiken wordt niet alleen gekeken naar het incident op zich, maar vooral naar de onderliggende problemen zoals details inzake de lokale criminaliteit en preventie.

Het betreft ceremonies die erop gericht zijn een conflict op te lossen, de deelnemers ruimte te bieden om zich te uiten en te komen tot het persoonlijke herstel van slachtoffer en dader. Deelnemers in een conflict of misdrijf worden bij elkaar gebracht om te discussiëren over het gebeuren en een genezingsproces op gang te brengen. De deelnemers zitten in een cirkel bij elkaar. In vroegere tijden geschiedde de discussie middels een praatstok of praatveer, die van spreker tot spreker ging. Vandaag de dag wordt nog steeds gebruik gemaakt van een praatobject. Een "cirkelbeheerder" begeleidt de cirkeldiscussie. Deze aanpak wordt toegepast in gevallen waar sprake is van traumatische ervaring, zoals mishandeling, marteling, foltering, etc. (misdrijven waar mentaal geweld bij te pas komt).

Herstelprogramma's voor jeugdige delinquenten

Deze programma's worden gebruikt in geval van conflicten en wanneer er sprake is van minder ernstige delicten (vechtpartijen, pesterijen, kleine diefstallen, vandalisme, en dergelijke) en zijn minder formeel en meer opvoedend van aard. De programma's vinden buiten het formele systeem plaats (bijvoorbeeld op school), waardoor stigmatisering kan worden vermeden.

Groepsessies

Een andere vorm van bemiddeling die in Engeland voorkomt is de groepsessie. Daders die vergelijkbare misdrijven hebben begaan komen samen met slachtoffers die dezelfde soort misdrijf hebben ervaren, in een groepsprogramma bijeen. Dit gebeurt in gevallen waar de betreffende daders niet zijn opgespoord of niet in staat zijn de slachtoffers te ontmoeten. Deze sessie biedt de slachtoffers de mogelijkheid hun gevoelens te uiten en de soortgelijke daders vragen te stellen. De daders krijgen tegelijkertijd een beeld van datgene wat ze bij hun slachtoffer(s) hebben aangericht.

Evaluatie van en onderzoek naar "Restorative Justice"

Evaluatie van RJ-programma's is belangrijk om de effectiviteit van de gedurende de jaren ontwikkelde programma's te meten. De RJ-aanpak is ook aan verandering onderhevig. Onderzoeksresultaten kunnen bijdragen aan beleidsaanpassing en programma ontwikkeling in de toekomst, op basis van discussies over knel- en pluspunten. Het evalueren van RJ-programma's is geen makkelijke zaak; er moet een controle groep worden gevormd, de doelstelling varieert, de aard en omvang van de programma's variëren, de succesindicatoren variëren, de operationalisatie van concepten verschilt, en zo zijn er talrijke factoren.

McCold (2004) heeft onderzoek gedaan naar het verloop van zowel herstelprogramma's als formele rechtszaken en concludeert het volgende: (1) confrontatie van het slachtoffer en de dader leidt tot een hogere mate van succes (2) herstelprogramma's resulteren in een hogere mate van tevredenheid dan de formele rechtszaken, (3) de deelnemers ervaren het RJ-proces als rechtvaardiger dan het proces in formele rechtszaken, (4) recidivisme na RJ-programma's is lager dan in het geval van formele rechtspleging.

Uit een onderzoek van Marshall en Merry in 1990 (London) is gebleken dat tussen 80 en 100 procent van de slachtoffers die de mogelijkheid hadden om in contact te komen met hun dader het resultaat hiervan de moeite waard hebben gevonden. Slachtoffers zeggen minder boos te zijn, minder angst te hebben, een gevoel van genezing te merken en voldoening te hebben met het feit dat de dader het er niet makkelijk vanaf heeft gebracht. Bemiddeling die op direct contact uitkomt tussen slachtoffer en dader levert een hogere voldoening op dan gevallen van indirecte contacten. Latere studies spreken ook van hoge tevredenheidspercentages (Umbreit e.a. 1997, 75 procent of meer; Sherman, Lawrence W. en Strang, Heather 2007, 70 procent tevredenheid bij RJ versus 42 procent bij rechtbank).

Het percentage herstelafspraken dat tot stand komt en wordt nagekomen via bemiddeling is veel hoger dan wanneer geen bemiddeling te pas is gekomen; tussen 70 en 100 procent versus 40 en 60 procent. Volgens Marshall speelt het soort delict en de leeftijd van de delinquent geen rol in het al dan niet slagen van de bemiddeling.

Uit onderzoeken die in Engeland zijn gedaan blijkt dat de confrontatie van de dader met het slachtoffer in veel gevallen een aanzienlijk effect op de dader heeft.

Of hierdoor de kans op recidivisme minder wordt is een andere zaak. Onderzoek onder een groep daders heeft uitgewezen dat recidivisme in twee jaar tijd met 14 procent is afgenomen. De bemiddelingsprogramma's blijken meer succes te hebben wanneer het gaat om personen die voor de eerste keer in aanraking zijn gekomen met justitie. Resultaten van Amerikaanse studies wijzen op een afname van recidivisme met 33 procent. In Australië heeft men indicaties gebaseerd op bevindingen van familiegroepsberaadslagingen dat de mate van voldoening bij slachtoffers vrij hoog is; 72 procent. Slachtoffers waarvan hun zaak via de rechtbank is afgehandeld hebben in het betreffende onderzoek een tevredenheidsgraad van 53 procent (Marshall 1999).

Samenvattend

"Restorative Justice" is geen standaard aanpak. Het is geen kwestie van één maat voor iedereen. De programma's moeten met de nodige zorg worden opgezet en de bijeenkomsten nauwkeurig worden voorbereid. De bemiddelaars en alle betrokken experts horen een degelijke training te hebben ondergaan.

"Restorative Justice" is geen vervanging voor de formele processen van criminaliteitsbestrijding en rechtspleging. Het is meer een aanvullende aanpak. Ook worden beide sporen tegelijk gevolgd.

Er zijn verschillende soorten RJ-programma's die variërend van aard zijn. De hoofdcategorieën zijn: bemiddeling (mediation), beraadslaging (conference) en cirkel (circle).

Evaluatie van RJ-programma's is heel belangrijk voor beleid en programma ontwikkeling. Juist vanwege de variatie is er ook geen standaardmethodiek om de RJ-programma's te evalueren. Op basis van bestaande evaluatie-onderzoeken blijkt dat RJ-programma's meer voldoening bieden dan de formele rechtsprocessen. De mate van satisfactie is hoger dan bij de formele rechtszaken. Bovendien is er de indicatie dat de RJ-aanpak een remmend effect heeft op recidivisme. Desalnietemin is het zaak om evaluatiemechanismen te standaardiseren en op meer regelmatige wijze de RJ-programma's te monitoren.

Geraadpleegde literatuur

- Braithwaith, J. (2002). Restorative Justice and responsive regulation. The Canadian Resource Centre for Victims of Crime (march, 2011). Restorative Justice in Canada: what victims should know.
- McCold, Paul (2004). A summary of "A Survey of Assessment Research on Mediation and Restorative Justice": Restorative Practices E FORUM, June 29, 2004.
- Presser, L./Van Voorhis, P.: Values and Evaluation: Assessing Processes and Outcomes of "Restorative Justice" Programs Crime & Delinquency January 2002 48: 162-188
- Schechtman, L. (2005). Application of Peacemaking Circles in meeting the mental health needs of torture survivors.
- Sherman, Lawrence W. and Strang, Heather. Restorative Justice: the evidence. The Smith Institute, 2007.
- Spiteri, M.: Sentencing Circles for Aboriginal Offenders in Canada: Furthering the idea of Restorative Justice in Canada: what victims should know. Canadian Resource Centre for Victims of Crime - March 2011
- United Nations Office on Drugs and Crime Handbook on Restorative justice programmes. 2006.
<http://www.sfu.ca/crj/popular.html>: Aboriginal Roots/ Aboriginal Justice
(<http://www.sfu.ca/crj/popular.html>: Introduction to "Restorative Justice")
- U.S. Department of Justice: Family Group Conferencing: Implications for Crime, 2000.

Nieuwe classificatiecode voor bedrijfsactiviteiten (ISIC rev.4)

Ria Duyndam

Inleiding

Om statistieken van economische processen te kunnen produceren is het noodzakelijk om alle elementen die bijdragen aan de economie van een land, op een logische manier te classificeren. Een belangrijk element van een economie wordt gevormd door productie van bedrijven, zowel van goederen als van diensten. Om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over ontwikkelingen in de economie is het noodzakelijk om de verschillende soorten bedrijven en activiteiten te ordenen. Deze moeten op een systematische en logische manier geordend worden met behulp van een zo homogeen en uitgebreid mogelijk systeem.

Classificatie van bedrijfsactiviteiten op Curaçao vindt plaats op basis van de International Standard Industrial Classification of all Economic Activities (ISIC). De ISIC is ontwikkeld door de United Nations Statistics Division (UNSD)⁴. Deze afdeling is ook verantwoordelijk voor het onderhoud van dit classificatiesysteem. De originele versie hiervan stamt uit 1948. De ISIC codering is voornamelijk opgezet met het doel om statistieken te kunnen produceren over de verschillende bedrijfsactiviteiten. De meeste landen maken gebruik van ISIC of hebben een eigen classificatiesysteem ontwikkeld welke hiervan is afgeleid.

Dit classificatiesysteem maakt internationale vergelijking mogelijk van economische activiteiten, bijvoorbeeld op het gebied van Nationale Rekeningen of van de werkgelegenheid.

Naast ISIC zijn ook de volgende classificatiesystemen voor bedrijfsactiviteiten in gebruik:

- *Standard Industrial Classification (SIC), in 1937 ontwikkeld in de Verenigde Staten, maar nu alleen nog gebruikt door sommige departementen van de overheid*
- *North American Industry Classification System (NAICS), welke wordt gebruikt in Mexico, Canada en de Verenigde Staten. Het NAICS heeft de SIC vervangen in 1997*
- *Standaard Bedrijfs Indeling (SBI), ontwikkeld door het CBS in Nederland, maar wel gebaseerd op de ISIC indeling*

Er is enkele jaren gewerkt aan de vierde revisie van de ISIC codering (Rev. 4) door classificatie-experts en gebruikers van over de hele wereld. De 4^e revisie heeft Revision 3.1 vervangen, en is ten opzichte hiervan veel uitgebreider geworden. Deze uitbreiding was noodzakelijk gezien de vele nieuwe bedrijfsactiviteiten die zich de afgelopen jaren hebben ontwikkeld, vooral op het gebied van de dienstverlening. Ook op het hogere niveau van bedrijfstakken hebben veranderingen plaatsgevonden. In tegenstelling tot Rev. 3.1 met 17 bedrijfstakken zijn er in Rev. 4 nu 21 gedefinieerd. Als voorbeelden van nieuw bijgekomen bedrijfstakken kunnen worden genoemd "cultuur, sport en recreatie" en "informatie en communicatie".

⁴ De UNSD is een afdeling van de United Nations Department of Economic and Social Affairs welke zorgt voor het verzamelen en verspreiden van mondiale statistieken. Tevens stelt deze afdeling standaarden en normen vast voor statistische activiteiten en steunt landen in het versterken van de nationale statistische systemen. Informatie over publicaties vindt men op de website: unstats.un.org

Deze 4^e revisie is goedgekeurd door de United Nations Statistical Commission⁵ in maart 2006 en is officieel vrijgegeven op 11 augustus 2008.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft in 2011 de nieuwste revisie van de ISIC geïmplementeerd. Alle bedrijven in het bedrijvenregister van het CBS hebben de nieuwe code gekregen, maar vanwege de vergelijkbaarheid met eerdere jaren en om trendbreuk te voorkomen, zal deze code de komende jaren nog naast de oude code worden gebruikt.

Het CBS heeft ISIC Rev. 4 voor het eerst toegepast bij de codering van de Census in 2011. De analyse van de Conjunctuurenquête over de eerste helft van 2012 zal ook gebruik maken van de nieuwe codes. Hierna zal ook het analyseren van de werkgelegenheid in 2011 en van de cijfers uit de Nationale Rekeningen enquête over 2010 met het nieuwe classificatiesysteem plaatsvinden.

Het bepalen van de hoofdactiviteit van een bedrijf

Een activiteit van een bedrijf moet gezien worden als een proces, de combinatie van acties, welke resulteert in een zekere set van producten. Met acties wordt bedoeld het inzetten van hulpmiddelen zoals arbeidskracht, machines, fabricagetechnieken of producten wat leidt tot specifieke goederen of diensten. Een homogene set van producten is karakteristiek voor de classificatie van een bedrijfstak.

De hoofdactiviteit van een bedrijf is de activiteit die het meeste bijdraagt aan de toegevoegde waarde van het bedrijf. Omdat deze soms moeilijk is te bepalen, wordt gekeken naar de waarde van de brutoproductie van de goederen of diensten uit de activiteit van een bedrijf. Indien dit ook niet mogelijk is, kan de inzet van werknemers in de activiteit bepalend zijn voor het vaststellen van de hoofdactiviteit.

Als de hoofdactiviteit eenmaal is vastgesteld kan hieraan een code worden gegeven.

Ter illustratie: de meeste bedrijven hebben slechts één activiteit, bijvoorbeeld het produceren van blokken of het verhuren van auto's. Sommige bedrijven hebben echter meerdere activiteiten, zoals een chinese toko met daarbij ook een restaurant. De eigenaar zal in zo'n geval moeten aangeven wat de hoofdactiviteit is van dit bedrijf, dus die activiteit waar de meeste inkomsten mee worden verkregen.

Structuur van de ISIC codering

De gecodeerde bedrijfsactiviteiten worden gegroepeerd in bedrijfstakken, het hoogste niveau van ISIC (zie tabel 1). In een bedrijfstak (in het Engels 'industry' genoemd) bevinden zich bedrijven met een gelijksoortige activiteit (b.v. industrie, handel of transport). Een bedrijfstak wordt aangeduid met een hoofdletter, van A tot en met U.

Een bedrijfstak kan nader verdeeld worden in hoofdgroepen (in het Engels divisions genoemd), en deze worden door 2 cijfers (digits) gekenmerkt. Een hoofdgroep in industrie is bijvoorbeeld productie van papier, of productie van meubels.

⁵ De United Nations Statistical Commission is een Functional Commission van de UN Economic and Social Council, en houdt toezicht op de UNSD. Het is het hoogste orgaan voor het nemen van beslissingen op het gebied van internationale statistieken, vooral op het gebied van statistische standaarden, het ontwikkelen van concepten en methodes en de implementatie hiervan op nationaal en internationaal niveau

Tabel 1 Structuur van ISIC rev 4		
Bedrijfstak	Hoofdgroepen	Omschrijving van de bedrijfstak
A	01-03	Landbouw, bosbouw en visserij
B	05-09	Mijnbouw en delfstoffen
C	10-33	Industrie
D	35	Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht
E	36-39	Winning en distributie van water, rioolsysteem, afvalverwerking en sanering (herstel)
F	41-43	Bouwnijverheid
G	45-47	Groot- en Kleinhandel; reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen
H	49-53	Vervoer en opslag
I	55-56	Horeca
J	58-63	Informatie en communicatie
K	64-66	Financiële- en verzekeringsactiviteiten
L	68	Onroerend goed activiteiten
M	69-75	Beroeps-, wetenschappelijke en technische activiteiten
N	77-82	Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening
O	84	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen
P	85	Onderwijs
Q	86-88	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening
R	90-93	Cultuur, sport en recreatie
S	94-96	Overige dienstverlening
T	97-98	Activiteiten van huishoudens als werkgever; huishoudelijke goederen en dienstverlenende activiteiten voor eigen gebruik, n.e.g.
U	99	Extraterritoriale organisaties en lichamen

De hoofdgroepen bestaan uit verschillende subgroepen, aangeduid met 3 cijfers (zie tabel 2). “Gespecialiseerde bouwactiviteiten” is een hoofdgroep van de bedrijfstak bouwnijverheid (F). Hierin zijn verschillende subgroepen te onderscheiden, onder andere “431 slopen van bouwwerken en bouwrijp maken van terreinen” en “432 elektrische bouwinstallatiebedrijven”. In de tabel is duidelijk te zien dat de eerste 2 cijfers van de hoofdgroep (43) worden uitgebreid met een extra cijfer, zodat de koppeling met de hoofdgroep altijd terug te vinden is.

Het laagste niveau van ISIC bestaat uit 4 cijfers en is een verdere verdeling van een subgroep. De eerder genoemde subgroep “slopen van bouwwerken en bouwrijp maken van terreinen” wordt gesplitst in “4311 slopen van bouwwerken” en “4312 bouwrijp maken van terreinen”. Ook bij deze verdere verdeling is de koppeling met de sub- en hoofdgroep behouden.

Tabel 2 Nadere verdeling in een bedrijfstak			
43			Gespecialiseerde bouwactiviteiten
431			Slopen van bouwwerken en bouwrijp maken van terreinen
	4311	43110	Slopen van bouwwerken
	4312	43120	Bouwrijp maken van terreinen
432			Elektrische bouwinstallatiebedrijven, loodgietersbedrijven en overige installatiewerkzaamheden in de bouw
	4321		Elektrische installatie
		43211*	Elektrische installatiebedrijven
		43212*	Installatie van alarmsystemen
		43219*	Overige elektrische installatiebedrijven in de bouw: satellietontvangers, huis- en straatverlichting, kabels voor computernetwerk
	4322		Loodgietersbedrijven, hete en koude luchtinstallatie
		43221*	Loodgietersbedrijven
		43222*	Airconditioning installatie
		43229*	Overige installatie, o.a. sprinklersystemen, zonnepanelen
	4329	43290	Overige bouwinstallatie, o.a. installatie van lift, elektrische deuren
433	4330		Bouwafwerking
		43301*	Klusjesman
		43302*	Timmerman in de bouw
		43303*	Schildersbedrijven
		43309*	Overig bouwafwerking, o.a. beglazing, betegeling (binnen) en andere vloerbedekkingswerkzaamheden, schoonmaakwerkzaamheden na de bouw, plaatsen van keukens (ook inrichten van winkels, boten, enz.)
439	4390		Overige gespecialiseerde activiteiten in de bouw
		43901*	Verhuren van machines voor de bouw met bedienend personeel
		43902*	Aanleg van zwembaden
		43909*	Overige gespecialiseerde bouwafwerkingswerkzaamheden, o.a. funderingen, hogedrukreiniging, metselwerk, pleisterwerkzaamheden, buigen van staal, dakbedekking

Het CBS heeft het 4-cijferige niveau verder aangepast met een extra cijfer om nadere analyses mogelijk te maken op een lager niveau, en om activiteiten te kunnen coderen die alleen op Curaçao voorkomen. Er is op Curaçao sprake van activiteiten die in andere landen niet voorkomen, zoals bijvoorbeeld de garage onder de boom of de truk'i pan. Deze activiteiten dragen bij aan de werkgelegenheid en aan de economie van Curaçao, dus is het wel belangrijk dat ze geïdentificeerd en gemeten kunnen worden.

Hiernaast is het ook noodzakelijk gebleken om een bedrijfstak verder te specificeren aan de hand van bepaalde verzoeken om informatie. De 5-cijferige code geeft hier meer ruimte voor dan de officiële ISIC code. De structuur van de officiële ISIC blijft echter wel behouden. De eigen codes worden aangeduid met een asterisk, bijvoorbeeld "43301 klusjesman". Als er geen verdere specificatie nodig is komt er een '0' achter de 4-cijferige codes.

Enkele belangrijke veranderingen in ISIC Rev.4

In de inleiding is reeds vermeld dat de 4e revisie uitgebreider is geworden en dat er ook meerdere bedrijfstakken zijn onderscheiden. De uitbreiding van bedrijfstakken betreffen de volgende:

- “Openbaar nut” is gesplitst in “Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht” en “Winning en distributie van water, rioolsysteem, afvalverwerking en sanering (herstel)”
- De bedrijfstak “Transport en communicatie” is nu gesplitst in “Vervoer en opslag” en “Informatie en communicatie”
- “Overige dienstverlening” is gesplitst in “Cultuur, sport en recreatie” en “Overige dienstverlening”
- De bedrijfstak “Zakelijke dienstverlening” is gesplitst in 3 delen:
 - Onroerend goed activiteiten
 - Beroeps-, wetenschappelijke en technische activiteiten
 - Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening

Als gevolg van deze opsplitsingen zijn er nu 21 bedrijfstakken te onderscheiden. Om de vergelijkbaarheid met voorgaande jaren te behouden zullen de nieuwe bedrijfstakken voorlopig nog worden samengevoegd tot de originele bedrijfstak van revisie 3.1.

Enkele bedrijfsactiviteiten zijn van bedrijfstak veranderd in de nieuwe revisie, dit zal misschien tot enige verschuivingen gaan leiden. Een grote verandering betreft bijvoorbeeld het bedrijf Selikor die van “Overige dienstverlening” naar “Winning en distributie van water, rioolsysteem, afvalverwerking en sanering (herstel)” is gegaan.

Een andere verandering is de landscaping en tuinonderhoud die van “Landbouw, bosbouw en veeteelt” naar “Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening” is gegaan.

Bij analyseren zal met bovengenoemde veranderingen rekening moeten worden gehouden.

Samenvatting

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gebruikt de International Standard Industrial Classification of all Economic Activities (ISIC) om de bedrijfsactiviteiten te coderen van bedrijven die zich in het bedrijvenregister van het CBS bevinden. Deze codering is noodzakelijk om statistische analyses te kunnen uitvoeren op bedrijfstakniveau. In 2011 is de nieuwste revisie (revision 4) geïmplementeerd, en zal bij komende analyses meer en meer worden toegepast.⁶

⁶ De complete ISIC codelijst is op verzoek verkrijgbaar bij het CBS.

CENTRAL BUREAU OF STATISTICS CURAÇAO
Fort Amsterdam z/n | Willemstad | Curaçao
Tel: (+599-9) 461-1031 | Fax: (+599-9) 461-1696
Email: info@cbs.cw | www.cbs.cw